

Tisdagen den 5 mars

Kl. 16.00

Förhandlingarna leddes av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 22 februari.

§ 2 Antalet suppleanter i utbildningsutskottet

Fru TREDJE VICE TALMANNEN yttrade:

Enligt till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen föreslagit att antalet suppleanter i utbildningsutskottet, som för närvarande är 16, skall utökas till 17.

Jag hemställer att antalet suppleanter i utbildningsutskottet bestämes till 17.

Denna hemställan bifölles.

Fru tredje vice talmannen meddelade att val av en suppleant i utbildningsutskottet skulle företas vid morgondagens sammanträde.

§ 3 Ang. ersättningen för älgskador

Herr jordbruksministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara fru Göthbergs (c) i kammarens protokoll för den 26 februari intagna fråga, nr 86, och anförde:

Fru talman! Fru Göthberg har frågat om jag är beredd vidtaga åtgärder för att överföra medel från älgskaderegleringsfonden till länens älgskadefonder i sådan omfattning att de som drabbats av älgskador kan erhålla den ersättning som de är berättigade till.

Enligt bestämmelserna i kungörelsen om älgavgift m. m. skall viss av Kungl. Maj:t bestämd del av de medel som inflyter till länens älgskadefonder föras över till den för samtliga län gemensamma regleringsfonden. Ersättning för älgskador och bidrag till förebyggande av älgskador beviljas av länsstyrelsen. Om disposition av medel från regleringsfonden beslutar Kungl. Maj:t.

Om medlen i en älgskadefond inte räcker, kan Kungl. Maj:t besluta att medel skall föras över från regleringsfonden till ifrågavarande älgskadefond. Det ankommer på länsstyrelserna att bevaka medelstillgången i älgskadefonderna och vid behov inkomma till Kungl. Maj:t med framställning om överföring från regleringsfonden till älgskadefond för att exempelvis älgskadeersättningar skall kunna utbetalas i erforderlig omfattning.

**Tisdagen den
5 mars 1974**

*Ang. ersättningen
för älgskador*

Tisdagen den
5 mars 1974

*Ang. ersättningen
för älgskador*

Fru GÖTHBERG (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Som statsrådet säger i sitt svar stadgas i kungörelsen nr 260 år 1965 dels om älgavgifterna till länets älgskadefond, dels om den procentandel som går till regleringsfonden och dels om ersättningar osv.

Det väsentliga i den här frågan och orsaken till att jag ställt den är det faktum att de bidragsberättigade får vänta alltför länge på sina ersättningar. I mitt län – Västmanlands – som jag känner bäst till, har 128 ansökningar inkommit under år 1973. De synades in under perioden augusti–oktober. I december beslutade länsstyrelsen om ersättningar, och till dags dato har de sökande endast fått ett mindre förskott, beroende på brist på medel i länets älgskadefond. Länsstyrelsen har hos jordbruksdepartementet anhållit om medel från regleringsfonden, och det är min förhoppning att denna ansökan beviljas.

De bidragsberättigade är praktiskt taget alltid brukare av mindre jordbruksenheter, ofta med årligen återkommande skador på växande gröda. För dem är detta inkomstbortfall mycket kännbart, och därför är det nödvändigt att ersättningssystemet fungerar på ett mer tillfredsställande sätt.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Fru talman! Den centrala regleringsfonden skall fungera på det sättet att den klarar av de ojämnheter mellan olika län som kan förekomma när det gäller älgskador, exempelvis när man under ett år får större älgskador inom ett län än vad som bedömts skulle bli fallet.

Jag vet nu att vi fått en framställning till jordbruksdepartementet från Västmanlands län. Den framställningen skall remissbehandlas i naturvårdsverket, det är där bedömningen sker. Framställningen ligger alltså för närvarande hos naturvårdsverket, och sedan får vi den tillbaka till jordbruksdepartementet för avgörande. Jag kan säga att i den mån allting är i sin ordning i framställningen föreligger det ingen risk för att det inte skulle finnas pengar centralt till att möta anspråken i framställningen från länet. Men vi måste vänta på naturvårdsverkets bedömning, och jag utgår från att man där inte tar längre tid på sig för denna bedömning än vad som är absolut nödvändigt.

Fru GÖTHBERG (c):

Fru talman! Jag tackar också för detta svar. Det låter positivt för de bidragsberättigade. Det är väldigt väsentligt att man löser det här problemet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om införande av offentlighetsprincipen för Kommunförbundet och Landstingsförbundet

Nr 33

Tisdagen den
5 mars 1974

*Om införande av
offentlighetsprinci-
pen för Kommun-
förbundet och
Landstingsför-
bundet*

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr Romanus' (fp) i kammarens protokoll för den 15 februari intagna fråga, nr 80, och anförde:

Fru talman! Herr Romanus har frågat mig om jag vill medverka till att offentlighetsprincipen kommer att gälla även för Kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Offentlighetsprincipen är tillämplig endast när det gäller våra myndigheter. Den gäller däremot inte i fråga om privaträttsliga subjekt, även om staten eller kommuner har ekonomiska eller andra intressen i verksamheten.

Frågan om en utvidgning av offentlighetsprincipens tillämpningsområde till privaträttsliga subjekt, i vilkas verksamhet staten eller kommuner har intressen, har många aspekter. Offentlighetsprincipen är nu knuten till den allmänna verksamheten som drivs i myndighetsform. Den avgränsning som ligger i detta kan inte överges utan att konsekvenserna kan överblickas. Jag är inte beredd att nu göra något uttalande som avser enbart den verksamhet som Kommunförbundet och Landstingsförbundet bedriver.

Herr ROMANUS (fp):

Fru talman! Offentlighetsprincipen är grundläggande för den svenska demokratin. Den innebär att alla medborgare skall ha insyn i vad myndigheterna har för sig, de skall kunna se hur myndigheterna handskas med offentliga medel och över huvud taget kunna ta del av de handlingar som finns inom myndigheterna. Det finns vissa undantag, men varje undantag måste särskilt motiveras; offentlighet och insyn är huvudregeln. Det gäller staten, kommunerna och landstingen. Men Kommunförbundet och Landstingsförbundet, som från allmän synpunkt är likvärdiga med offentliga myndigheter, eftersom de organisationer där bara kommuner och landsting är medlemmar och eftersom de förvaltar skattemedel, har formellt en privaträttslig ställning och behöver därför inte tillämpa offentlighetsprincipen.

Samma motiveringar som kan anföras för offentligheten när det gäller kommunernas och landstingens handlingar gäller självfallet också Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Nu har uppmärksamheten, bl. a. av tidningen Expressen, fästs på detta förhållande genom att man på dessa förbund inte alltid har haft en öppen och tillmötesgående attityd. När någon har velat ta del av handlingar har vederbörande mötts av attityden att "det är så besvärligt att fakta kommer ut innan man har bestämt sig för vilken ståndpunkt man skall ta". Det är just sådant som offentlighetsprincipen är till för att undanröja – oviljan att få en öppen diskussion och insyn innan i praktiken bindande beslut har fattats.

När det gäller Landstingsförbundet var man, i varje fall till en början, mycket tveksam att lämna ut en sammanställning som gällde viktiga opinionsyttringar från landstingen beträffande inspektionsverksamheten inom omsorgsvården. Senare har man kanske haft en mera positiv attityd,

Tisdagen den
5 mars 1974

*Om införande av
offentlighetsprinci-
pen för Kommun-
förbundet och
Landstingsför-
bundet*

vissa gånger, men det växlar alltså. Därmed säger det sig självt, enligt min uppfattning, att vi inte kan överlåta åt dessa förbund och deras förtroendemän och tjänstemän att från fall till fall bedöma när de vill ge medborgarna insyn och när de inte vill det.

Det här är ju ingen ny fråga, utan möjligheten att tillämpa offentlighetsprincipen även på privaträttsliga institutioner av detta slag finns ju och har funnits i varje fall ända sedan 1936 när saken behandlades i propositionen 140. Det kan göras utanför tryckfrihetsförordningen. Jag hade därför hoppats att justitieministern nu skulle ha sagt att han är villig att medverka till att allmänheten ges insyn i dessa förbunds verksamhet. Jag beklagar att han inte vill göra det, och jag skulle vilja fråga: Vad är det för typer av konsekvenser som justitieministern anser att man inte kan överblicka och som medför att han inte vill göra några uttalanden?

Herr justitieministern GEIJER:

Fru talman! Jag tror nog att herr Romanus vill dela min uppfattning att om man skall göra en utvidgning av offentlighetsprincipen i detta fall, är det inte så enkelt att man kan göra detta enbart för Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Det finns ju även andra formellt privaträttsliga subjekt som är av den naturen att de då kommer in i blickfånget. Det är skälet till att jag inte kan finna att man kan vidta en åtgärd enbart avseende dessa fall.

Herr ROMANUS (fp):

Fru talman! Jag får be justitieministern om ursäkt, men jag har litet svårt att acceptera att det faktum, att man även skulle kunna tänka sig att utvidga offentlighetsprincipen till andra organisationer, skall få användas som ett argument för att man inte vill utvidga den till de två nu aktuella organisationerna. Det tycker jag smakar litet av den obotfärdiges förhinder. Jag kan inte heller inse att man behöver fundera så särskilt mycket på just dessa två organisationer. De handlägger ju inte några andra ärenden än sådana som handläggs av deras medlemmar, dvs. av kommuner eller landsting, och i det sammanhanget är handlingarna offentliga, såvida inte sekretesslagens bestämmelser gäller. Att tillämpa samma offentlighet för en sammanslutning av kommuner som man gör för varje kommun borde väl inte vara något som man behöver tveka så mycket inför.

Jag menar inte att justitieministern skulle säga att vi skall införa denna ordning i morgon, men en viljecytring, innebärande att så bör ske därför att det är rimligt, vore väl inte så svår att avge nu.

Det är, som jag sade, inte heller fråga om någon nyhet. Jag behöver inte gå så långt tillbaka som till 1936 för att få exempel. I offentlighetskommitténs betänkande år 1966 pekar man på att Kungl. Maj:t genom författning kan bestämma att en privaträttslig organisation skall tillämpa tryckfrihetsförordningens bestämmelser om offentlighet. Man lämnar också exempel på fall där detta sker: skogsvårdsstyrelser, hushållningssällskap, notarius publicus m. fl. Det är alltså inte fråga om något principiellt nytt, utan det gäller bara om man skall tillämpa en

sådan ordning också här. Jag skulle vilja fråga justitieminister: Finns det något mera solklart fall än detta? Det gäller ju två organisationer som drivs med skattemedel och vilkas medlemmar samtliga är underkastade offentlighetsprincipen. Jag frågar igen: Vad är det för konsekvenser som avses i svaret? Om justitieministern håller med om att man skall avgöra frågan från fall till fall, borde han väl kunna säga något om detta fall.

Herr justitieministern GEIJER:

Fru talman! Jag menar, herr Romanus, att offentlighetsprincipen är knuten till verksamhet som bedrivs i myndighetsform. Det är alltså denna princip som vi skulle frånga om herr Romanus' önskemål skulle tillmötesgå. Det bör inte ske annat än efter en grundlig utredning om de konsekvenser som kan följa av att uppge denna principståndpunkt.

Herr ROMANUS (fp):

Fru talman! Jag kan förstå att man kan behöva överväga i vilken form offentlighetsprincipen skall tillämpas på de här två organisationerna. Men jag upprepar att det är svårt att se vad det skulle finnas för invändningar emot att den tillämpas när det gäller just dessa organisationer. Herr justitieministern har ju inte heller haft någon invändning att anföra i sak utan säger bara att vi inte kan tillämpa principen hur som helst.

Men om det behövs en utredning, skulle inte justitieministern kunna tillsätta en sådan. Jag tror inte den skulle behöva arbeta särskilt länge. Detta kan inte vara något särskilt komplicerat problem.

Fru talman! Det är ju brukligt här i kammaren att tacka för svar som man får. Jag vill gärna också följa den sedvänjan. Jag har nu begärt ytterligare en replik därför att jag hoppades att det skulle bli någonting att tacka för. Skulle inte justitieministern möjligen kunna säga att det är ett problem att inte offentlighetsprincipen tillämpas på ifrågavarande organisationer och att han är villig att ta itu med detta problem. I så fall skall jag vederbörligen be att få tacka för det.

Herr justitieministern GEIJER:

Fru talman! Jag vill erinra herr Romanus om att offentlighetsprincipen och dess tillämpning berörs av såväl offentlighets- och sekretesslagstiftningskommitténs som massmedieutredningens arbete. Jag menar att resultatet av det utredningsarbetet – som alltså pågår – i första hand bör avvaktas.

Herr ROMANUS (fp):

Fru talman! Jag skall be att få tacka för att herr justitieministern har erinrat mig om att de nämnda utredningarna pågår. Om justitieministern anser att det har med den sak att göra som vi diskuterar hade det kanske varit lämpligt att påpeka det i svaret. Då skulle man ju ha kunnat tolka det så, att de utredningarna skall lägga fram något förslag som löser frågan.

Nu har det ju påpekats ända sedan 1936, i propositioner och utredningar, att det här problemet kan regeringen lösa själv utan att röra i tryckfrihetsförordningen. Om det vore så, att regeringen var intresserad

av att få till stånd en ökning av offentlighetsprincipens tillämpning, kunde justitieministern möjligen avge en viljeyttring – om han anser att det blir en bättre demokrati med mer offentlighet. Någon sådan viljeyttring har jag inte med bästa vilja i världen kunnat uppfatta, och det ber jag att få beklaga.

Herr justitieministern GEIJER:

Fru talman! Jag skulle kanske ha återkommit tidigare till vad herr Romanus sade om de undantag som han har påpekat. Men det gäller nu statliga organ och här har vi att göra med kommunala organ, där man har den kommunala självstyrelsen att också ta hänsyn till, vilket väl måste beaktas.

Herr ROMANUS (fp):

Fru talman! Jag är ledsn, men jag kan inte inse att den kommunala självstyrelsen lägger något hinder i vägen för offentlighetsprincipens tillämpning. Kommunerna själva är ju underkastade offentlighetsprincipen. Jag förstår inte den invändningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkande nr 13, lagutskottets betänkanden nr 1–4, försvarsutskottets betänkanden nr 5–10, socialförsäkringsutskottets betänkande nr 5, utbildningsutskottets betänkanden nr 4 och 5, trafikutskottets betänkande nr 4, näringsutskottets betänkande nr 3 samt civilutskottets betänkanden nr 5–10.

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 42.

§ 7 Interpellation nr 43 ang. sysselsättningen och den regionala balansen i Norrbotten

Ordet lämnades på begäran till

Herr LÖVENBORG (vpk), som yttrade:

Fru talman! Det finns all anledning att med tillfredsställelse notera den pågående och planerade utbyggnaden vid Norrbottens Järnverk i Luleå. Efter det att NJA under många år drivits på sparlåga sker det nu väsentliga satsningar, som ökar företagets konkurrenskraft och skapar nya arbetstillfällen. Det är en framgång för Norrbotten och en delseger för den starka folkopinion som under många år vänt sig mot den ensidiga råvaruutplundringen och avfolkningspolitiken.

Men Norrbotten är ett stort län, och det positiva som nu sker i Luleåområdet är ingen lösning för andra delar av länet som präglas av arbetslöshet och avfolkning. Tvärtom befarar man att en till Luleå och "Fyrkanten" ensidigt riktad industriexpansion kan förvärpa situationen på annat håll. När Länsprogram 70 lades fram talade man om en kommande landsdelskatastrof om inte mycket snabba och omfattande

näringspolitiska insatser kommer till stånd. Detta hot kvarstår ännu för mycket stora delar av Norrbotten.

Särskilt allvarligt är läget för Tornedalen och inlandskommunerna. I de områdena har avfolkningen och ödeläggelsen fortskridit med skrämmande snabbhet. De traditionella basnäringarna jord och skog har snabbt minskat i betydelse när det gäller sysselsättning och utkomst.

Det är nu 20 år sedan den s. k. Tornedalsutredningen lades fram. Men den resulterade inte i några åtgärder som kunde stoppa den negativa utvecklingen i området. Situationen har undan för undan förvärrats. Som belysande exempel kan man ta Pajala kommun med en yta som skulle kunna inrymma hela Storstockholm. Men medan man trängs i det sistnämnda området har svängrummet i Pajala kommun blivit allt vidare. Nu är befolkningssiffran nere i 10 061 personer, medan man för bara 10 år sedan hade drygt 14 000 invånare.

I BD 80 förutsågs en ytterligare minskning ner till 4 816 personer år 1980. Länsstyrelsens planeringsråd satte som målsättning 7 000 personer. Pajala kommun har som sitt absoluta minimum angivit 8 000 invånare.

Typexemplet Pajala visar också hur snabbt ålderssammansättningen försämras. Inom nuvarande Pajala storkommun utgjorde år 1950 0–14-åringarna 40,5 procent av befolkningen. 1970 hade den procentandelen sjunkit till 22,9, och i motsvarande grad ökar andelen personer över 65 år. Det som sker är alltså att själva grundvalen för en kommande positiv näringslivsutveckling snabbt undermineras.

Detsamma gäller länets inlandskommuner. 1960 var folkmängden i Arvidsjaurs kommun 10 500 personer. Den 1 januari 1973 var man nere i 8 300 invånare. Under åren 1950–1970 sjönk befolkningstalet i Arjeplog med 1 000 personer och i Jokkmokk med 1 784. Den utvecklingen har fortsatt.

Detta visar att en generös bidragsgivning till privatkapitalet inte har kunnat hejda den negativa trenden. De s. k. industriella storarbetsplatserna inom AMS:s ram är ännu bara trevande försök, möjligen undantaget Överkalix, där NJA lagt ut vissa legoarbeten, vilket kan betraktas som början till en industriell spridning med NJA som bas.

Beslutet om fredsförbundet i Arvidsjaur utgör heller ingen räddning för vare sig den kommunen eller övriga inlandskommuner. Nu pågår också kampanjen för utbyggnad av Kalix älv, men alla vet att detta inte är någon lösning på sikt för de kommuner som här berörs.

Det som måste ske är insatser av helt annat slag, och man kan i sammanhanget konstatera att för större delen av länet utvecklingen ter sig lika negativ som tidigare och att läget snabbt kan försämras genom en ensidigt riktad industriell expansion.

Norrbotten är en fjärdedel av Sverige. Lika väl som folkopinionen har vänt sig mot en kapitalistiskt styrd s. k. strukturomvandling, som under årens lopp har tvingat i väg massor av norrbottningar söderut, lika energiskt måste man vända sig mot en ensidig koncentration till enbart en del av länet och framhålla nödvändigheten av statliga insatser också i andra delar av länet. Målsättningen måste vara att skapa regional balans även inom Norrbotten.

Vänsterpartiet kommunisterna har i skilda sammanhang sökt aktuali-

sera en rad konkreta projekt för att skapa ökad sysselsättning i olika delar av länet. Det är inte nödvändigt att i detta sammanhang återupprepa alla dessa, utan här skall bara än en gång understrykas vikten av en långsiktig och planmässig styrning av statliga insatser med sikte på att ge länet som helhet möjligheter till utveckling och full sysselsättning.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta i syfte att skapa full sysselsättning och regional balans i Norrbotten som helhet?

Denna anhållan bordlades.

§ 8 Interpellation nr 44 ang. bemanningsreglerna för fartyg

Ordet lämnades på begäran till

Herr TORWALD (c), som yttrade:

Fru talman! I sjöarbetstidslagen (SFS 1970:105) regleras bl. a. bemanningens storlek på olika fartygstyper. Dess bestämmelser har naturligtvis stor betydelse för hur tjänstgöringsförhållandena blir för den ombordanställda personalen. Tjänstgöringsförhållandena har å sin sida betydelse för rekrytering och konkurrenssituation.

I medvetande om detta har man sannolikt därför i 2 § redovisat en del undantag från de generella reglerna samt i näst sista stycket i nyssnämnda paragraf gjort bestämmelserna delvis dispositiva. Det aktuella stycket lyder:

”Ytterligare undantag från lagens tillämpning får göras genom kollektivavtal, som på arbetstagsidan slutits eller godkänts av organisation, vilken är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt.”

Denna bestämmelse har bl. a. lett till att Sveriges fartygsbefälsförening och Sveriges redarcförening enats om en reducering av fartygsbefälsbemanningen, för att därigenom kunna åstadkomma bättre tjänstgöringsförhållanden för aktuell personal. Man förbättrar nämligen möjligheten till samvaro med den egna familjen på hemorten genom att öka tjänstgöringsskyldigheten när man är ombord.

Rederiföreningen för mindre fartyg har strävat efter att få tillämpa samma regler för sina fartyg, men detta har hitintills visat sig omöjligt, eftersom Sveriges fartygsbefälsförening inte har några medlemmar på dessa mindre båtar och därför anser sig vara förhindrad att träffa något avtal om befälsminskning. Sjöfartsverket har å sin sida icke ansett sig kunna acceptera, att ovannämnd överenskommelse om reducerad fartygsbemanning på större rederiers fartyg analogivis skulle få tillämpas även på båtar som bemannas av ägarna och deras anhöriga.

I sista stycket av 2 § sjöarbetstidslagen står dock: ”Om synnerliga skäl föreligger, får Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer även i övrigt medge undantag från tillämpningen av lagen.” Enligt min mening borde Kungl. Maj:t med utnyttjande av denna bestämmelse kunna medge, att här ifrågakvarande avtalsreglerade bemanningsreduceringar finge ana-

logivis tillämpas även på fartyg utan anställd befälspersonal. Detta synes också angeläget från såväl rekryterings- som konkurrenssynpunkt. Bemanningsreglerna för exempelvis danska fartyg i dessa mindre storleksklasser är betydligt liberalare än de svenska.

Under hänvisning till vad som anförts anhålles om kammarens tillstånd att till herr *kommunikationsministern* få ställa följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att för fartyg tillhörande medlemmar i Rederiföreningen för mindre fartyg får tillämpas samma bemanningsregler som avtalats mellan Sveriges fartygsbefälsförening och Sveriges redareförening?

Denna anhållan bordlades.

§ 9 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 96 Herr *Molin* (fp) till herr bostadsministern angående handeln med bostadslägenheter:

Ansör statsrådet att särskilda åtgärder behöver vidtagas med anledning av den ökade handeln med bostäder, såväl hyreslägenheter som bostadsrättslägenheter?

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 16.24.

In fidei

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 33

Tisdagen den

5 mars 1974
